

uti de kungörelser, som angående auktionerne utfärdas, underrätta lägenhetsinnehafvarene derom att, ifall de önskade vid auktionerne inropa sina hemman, anstånd med erläggandet af någon del af resterna, kunde af dem påräknas, havrvid sedan finge å Guvernören ankomma att, efter pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall, närmare bestämma både beloppet af den skeende inbetalningen och terminen för erläggandet af återstoden.

10

330 YTTRANDE VID PLENUM 12.X 1864

RA, Senatens arkiv

20

... dervid Senatorn Snellman afgaf ett sålydande utlåtande: – »Penningväsendets säkerhet är för ett lands materiela välstånd af så öfvervägande stor betydelse, att inga garantier för densamma kunna anses öfverflödiga. Man kan sätta i fråga om denna säkerhets upprätthållande icke hellre bör öfverlemnas åt det enskilda intresset, än åt en statsbank. Men der en statsbank har detta uppdrag, har erfarenheten bevisat, huru nödvändigt det är att dess förvaltning icke beror ensamt af Regeringen. Ty nästan öfverallt har det inträffat, att regeringarne under tider af tvingande behof för statsverket begagnat sin makt att göra lån hos statsbanken och derigenom icke blott undandragit industrin och handeln det nödiga kapitalet, utan, emedan sådane lån icke utan ökad sedelutgifning kunnat ske, äfven gjort penningvärdet osäkert.

30

I Finland har dock något sådant icke skett. Tvärtom har Finlands bank från regeringens sida blifvit med all omsorg vårdad och vid inträffande kriser understödd. Men af anfördt skäl är det likväl en vis omtanke för framtiden, att densamma ställes under ständernes garanti och vård. Härtill kommer, att detta i §:55. af Regeringsformen är uttryckligen påbudet. Och då Hans Majestät nådigst beslutit, att så skall ske, så utgör detta ett bland de många vedermålen af Hans Majestäts nådiga omsorg om Finlands väl och hägn för landets grundlagar.

40

Likväl hade icke heller under landets tidigare förening med Sverige ständerne ensamme lagstiftande makten i bankens angelägenheter. Det synes också vara klart, att i denna såsom i alla öfriga statsangelägenheter representationens vexlande åsikter behöfva en motvigt i de fastare principer, styrelsen alltid följer och måste följa. Att denna motvigt i vårt lands närvarande förhållanden är mera än eljest påkallad, följer redan deraf, att landtdagen och dess deltagande i de allmänna angelägenheternas ordnande äro från gårdagen. Och hvar och en som följde med förhandlingarne vid den nyss afslutade landtdagen i de frågor, som rörde landets penningväsende, har haft tillfälle att öfvertyga sig om osäkerheten i de rörande desamma rådande åsikterna.

50

Då Hans Majestät nådigst infordrat Senatens yttrande öfver ständernes framställning med afseende å bankens styrelse och förvaltning, är det ur ofvanförda synpunkter jag i frågan afgifver mitt underdåniga votum. Hans Majestät har i Dess nådiga proposition i ämnet tillåtit ständerne inkomma med förslag till andra bestämningar, än dem propositionen innehåller. Ständernes framställning är derföre i de punkter, i hvilka den från propositionen avviker, ett sådant förslag, som, för att blifva lag och lända bankfullmäktige och bankens direktions till efterrättelse, erfordrar Hans Majestäts nådiga stadfästelse.

se. Häraf är en gifven följd, att, om Hans Majestät finner den ena eller andra bestämmningen i förslaget olämplig, densamma till vidare förfaller, utan att sådant kan hindra bankfullmäktige att öfvertaga det dem af ständerne meddelade uppdrag.

Emedan angående tidpunkten för nyssnämnda fonders öfverlåtande åt ständernes vård ingenting finnes stadgad i den nådiga propositionen, icke heller ständerne härom afgifvit förslag, har Senaten ansett sig böra hos Hans Majestät föreslå lemplig dag för öfverlåtelsen.

Skyldig att i denna omständighet yttra mig, får jag underdånigst hemställa, att Hans Majestät täcktes nådigst uppskjuta bestämmandet af denna tidpunkt, tills det visat sig, huruvida den reform i landets penningväsende, hvarom Hans Majestät enligt statssekretariatets skrifvelse af den 29./17./ Augusti 1863. förordnat, kan på den i samma nådiga förordnande förutsatta väg genomföras, och i sådan händelse öfverlåta bankens vård åt ständerne först sedan densamma, blifvit för silfverutvexling öppnad.

Denna underdåniga hemställan grundar sig på följande skäl:

Ehuru, såsom i den Nådiga propositionen utlofvades, ständernes bankutskott fått mottaga alla nödiga upplysningar angående ifrågavarande för landet och bankens framtida bestånd så maktpåliggande ärende, samt innehållet af Hans Majestäts åberopade nådiga förordnande blifvit äfven för ständerne framlagdt i den särskilda propositionen om garanti för det lån hypotheksföreningen komme att å utrikes ort upptaga, hafva ständerne i sin framställning angående bankens styrelse lemnat samma Hans Majestäts åberopade förordnande helt och hållet ur sigte. Jag förutsätter att sådant skett af förbiseende; men följderna deraf kunna, om bankfullmäktige skulle tillträda sin befattning, förrän det nådiga förordnandet kommit till verkställighet, blifva de för landet mest förderliga.

Hans Majestät har nådigst tillåtit hypotheksföreningen att af lånet i banken deponera ända till tre miljoner rubel samt stadgat, att, sedan sålunda två miljoner rubel i utländska valutor till banken influtit, metalliskt mynt i mark och penni skall vara enda lagliga värdemätare i landet, från den dag, Senaten eger bestämma, äfvensom bemyndigat Senaten, att vidtaga alla de för denna reforms genomförande nödiga åtgärder.

Ständerne hafva deremot föreslagit och för sin del beviljat upptagandet af ett statslån till belopp af åtta miljoner mark, hvilka skulle åt banken öfverlemnas till förstärkande af dess silfverfond, med tillägg att detta lån skulle upptagas efter »bankfullmäktiges derom gjorda framställning»,

De hafva vidare föreslagit, att bankens öppnande för silfverutvexling skall bero af Regeringens och bankfullmäktiges »samstämmiga beslut.»

Härtill kommer, att enligt ständernes förslag alla stadganden rörande hypotheks- och primitiva fonderna, hvilka mellan landtdagarne kunna påkallas, skulle utfärdas af Hans Majestät »efter egen pröfning i öfverensstämmelse med bankfullmäktiges utlåtande».

Skulle nu dessa ständernes förslag vinna nådig stadfästelse och banken före den af Hans Majestät påbjudna myntreformens genomförande åt ständerne och deras fullmäktige öfverlåtas, så är det uppenbart, att bankfullmäktige skulle nödgas anse sig vara af desamma bundna, och reformen icke kunna genomföras på den af Hans Majestät föreskrifna väg, aldraminst Senaten kunna bestämmas tidpunkten för densamma och vidtaga de för dess utförande nödiga åtgärderna.

Och i hvarje fall skulle denna för landet så utomordentligt viktiga

angelägenhet komma att bero deraf, huru bankfullmäktige individuellt skulle uppfatta sitt uppdrag och sitt berättigande.

Men en kollision i anfördt hänseende mellan regeringen och ständernes fullmäktige vore äfven ur politisk synpunkt att beklaga.

Med dessa vådor för ögonen kan jag derföre för min del icke tillstryka, att Hans Majestät måtte öfverlåta banken åt ständerne, förrän densamma blifvit för silfverutveckling öppnad, eller åtminstone icke förrän ingen annan utväg, än den af ständerne föreslagna för ändamålets vinnande återstår.

10 Ty jag måste äfven anse den af ständerne föreslagna utvägen till silfverutvexling, ehuru välment, för oklok, emedan den skulle leda till att onödigtvis belasta banken och landet med utländsk skuld.

Det är nemligen klart, att då för myntreformen och silfverutvexlingen behöfves endast det belopp metalliskt mynt, som den dagliga cirkulationen i landet erfordrar, emedan banken innehar tillräcklig valuta för inlösen af sina utelöpande sedlar, sagde belopp kan erhållas genom hvarje utländskt lån, och att om blott banken såsom kommissionär får indraga detsamma, så att derigenom den erhållna valutans utgående i cirkulationen inom landet garanteras, den utan vidare kan
20 för silfverutvexling öppnas. Skulle af en eller annan orsak hypoteksföreningens tilltänkta lån, hvars upptagande den svåra penningställningen i utlandet hittills hindrat, komma att förfalla, erbjuder det lån för jernvägsanläggningarnes fortsättande, hvartill ständerne beslutat, banken tillfälle att indraga och låta i cirkulationen, utgå det för denna nödiga belopp metalliskt mynt.

Wid anförda förhållande är upptagandet af ett särskildt lån för bankens räkning, så mycket mera förkastligt, som annuiteterna för öfriga tilltänkta utländska lån, lagda till det för landets penningförhållanden betydliga belopp af nära två miljoner mark, hvartill ränta och
30 amortissemnt å redan befintliga statslån uppgå, göra hvarje ytterligare skuldsättning i utlandet högst betänkelig.

Likväl vågar jag underdånigst tillstyrka nådig stadfästelse å ifrågasvarande af ständerne föreslagna bestämning angående ett utländskt låns upptagande för bankens räkning, såsom erbjudande en yttersta utväg till silfverutvexlingens främjande och i hvarje fall till förstärkande af bankens fonder, om sådant af någon serdeles landsolycka skulle påkallas.

Obetingadt kan jag icke heller, med min röst tillstyrka särskilda
40 andra af ständerne föreslagna stadganden.

Ständerne hafva uttryckt den önskan, att de nu utgående anslagen ur primitiva fonden för jordbruksskolorna med åttatiotusen mark och ur hypoteksfonden för realskolorna med sjuttio tre tusen fyrahundra fyratio mark samt för därvärden med etthundra sjuttio nio tusen fyrahundra sextio en mark, skulle fortfara att ur dessa fonder utbetalas endast till utgången af det år, då nästa landtdag afslutas.

Underdånigst vågar jag hemställa, att Hans Majestät icke må för närvarande till en sådan åtgärd besluta, så mycket mindre som Hans Majestät i Sin nådiga proposition till ständerne gjort sagde anslags
50 fortfarande utgående ur nämnda fonder till ett uttryckligt förbehåll vid bankens öfverlåttande åt ständernes vård,

Utän att till skada för landet helt och hållet inställa särskilda allmännyttiga åtgärder, för hvilka nya statsanslag erfordras, kan statsverket för närvarande icke öfvertaga ifrågasvarande betydliga utgift. Att åter på förhand bestämma dess öfverförande på utgiftsbudgeten vid en bestämd framtida tidpunkt, om hvilken ingen kan förutse,

huruvida statsverkets dåvarande tillgångar göra ett sådant öfverförande möjligt, skulle föga öfverensstämman med en vis omtanke om dess bestånd.

I öfrigt är primitiva fonden i sjelfva verket icke någon bankfond, utan en af statsmedel bildad, för ett bestämdt ändamål, nemligen för jordbrukets understödande afsedd utlåningsfond, hvilken Hans Majestät utöfver hvad grundlagen påbjuder nådigst täckts öfverlemna åt ständernes vård. Då denna fond tillvuxit genom räntorna å lån, åt landets jordbrukare, synes det vara billigt nog att någon del af dess årliga räntevinst användes för främjande af jordbrukarens insigt i sitt yrke, hvarigenom det kapital han såsom lån erhåller kan blifva honom verkligen gagneligt. Att derföre anslaget ur denna fond må fortfarande ur densamma utgå, anser jag både för billigt och af onständigheterna påkalladt. 10

Hvad åter angår anslaget för realskolorna ur hypotheksfonden, kan för dess utgående ur denna fond samma billighetsgrund anföras, då räntorna å lån utgifna åt manufakturidkarene i landet i betydlig mån bidragit till dess tillväxt. Men emedan å andra sidan förökandet af hypotheksfondens tillgångar är ett för hela landet önskvärdt mål, är det lika önskvärdt, att anslaget må kunna på allmänna statsfonden öfverföras, ehuru det vore obetänkt, att på förhand bestämma tidpunkten för detta öfverförande. 20

Det ur samma fond utgående, anslaget för dårvården har deremot här en i hvarje afseende olämplig plats. Jag får derföre underdånigst hemställa, att Hans Majestät täcktes tillåta Senaten, att vid statsförslagens upprättande, såvidt statsverkets tillgångar det medgifva, i underdånighet föreslå detta anslags öfverförande på allmänna statsfonden.

Ständerna hafva vidare föreslagit, att primitiva fondens behållning efterhand skulle omsättas i räntebärande statsobligationer, hvilka skulle användas till silfveruppköp till förstärkande af hypotheksfondens redbara tillgångar. 30

Denna i sig sjelf svåra operation, att till silfver förvandla bankens sedlar, af hvilka primitiva fondens tillgång består, skulle i hvarje fall icke främja bankens öppnande för utväxling, emedan fondens medel äro utlånade på en amorteringsstad af trettio tre år. Äfven om den afser att sätta hypotheksfonden i tillfälle att utgifva mera sedlar och sålunda öka cirkulationsmedlet i landet, är ett sådant, förfarande oriktigt, emedan cirkulationen bör bestämmas af industrins och handelns behof, icke godtyckligt uppdrivas genom utlåning och sedelutgifning. Sistnämnda förfarande måste hindra handeln att från utlandet indraga behöfliga medel för cirkulationen, hvilket är det enda sunda sätt att öka cirkulationsmedlet, medan hvarje annat förfelar detta mål. 40

Primitiva fonden är dessutom snart sagdt den enda lånefond i landet, som tjenat till jordbrukets understödande. Tills erfarenheten visat, om och till hvad grad den nyinrättade hypotheksföreningen förmår verka till dess förkofran, vore det obetänkt att undandraga detsamma det ringa men vida billigare kapital, primitiva fonden erbjuder. Befinnes i en framtid denna fond vara för jordbruket obehöflig, blir det för landet vida gagneligare att använda den till amortissementslån för större industriella företag öfverhufvud, än att öfverföra densamma till hypotheksfonden, för att användas endast till lån på kort tid. Det är bristen på anläggningkapital och på dertill användbara amorteringslån, som belastat hypotheksfonden med en massa omsättningslån, hvilka utan låntagarens ruin icke kunna uppsägas, och hvilka fortfarande hindra 50

från ett bankmässigt bedrifvande af dess rörelse.

På dessa grunder får jag underdånigst afstyrka bifall till ständernas ifrågavarande förslag.

Det redan nämnda, af ständerna föreslagna stadgandet, att bankens öppnande för silfverutvexling skall bero af Hans Majestäts och bankfullmäktiges »samstämmiga beslut» anser jag i högsta grad vådligt.

10 Ty äfven om detta landets önskningsmål icke skulle kunna uppnås på den af Hans Majestät föreskrifna väg, och Hans Majestät af sådan anledning skulle nådigst öfverlåta bankfondernas vård åt ständerna, förrän silfverutvexlingen kommit till stånd, är det betänkligt att göra denna, beroende af bankfullmäktiges beslut, hvilka kunna anse sig dervid bundna af den enda utväg ständerna föreslagit, nemligen upptagandet af ett statslån för bankens räkning, en utväg, hvars olämplighet jag i det föregående sökt ådagalägga.

Af samma skäl får jag underdånigst afstyrka nådigt bifall till det af ständerna föreslagna stadgandet, att, när föreskrifter rörande bankfonderna finnas mellan landtdagarne vara nödvändiga, de skulle af Hans Majestät »efter egen pröfning och i öfverensstämmelse med bankfullmäktiges beslut,» påbjudas att gälla till första landtdag. Sådane nya föreskrifter komma synnerligast i fråga, då banken för silfverutvexling öppnas. Med all aktning för de af ständerna utsedda bankfullmäktige, vågar jag dock åberopa ett känt faktum, att bankväsendet och bankrörelsens bedrifvande för flertalet af dem är ett nytt fält. Att göra framgången af en så grannlaga operation som den ifrågavarande absolut beroende af deras bifall, kan jag icke tillstyrka. Det vore så mycket betänkligare, som stadgandena för silfverutvexling stå i närmaste sammanhang med reformen i landets myntväsende, i afseende på hvilken bankfullmäktige icke hafva någon beslutande, icke ens en rådgifvande myndighet. Beslutet att metalliskt mynt skall vara enda lagliga värdemätare i landet beror af Hans Majestät ensam, och af detta beslut är bankens öppnande för silfverutvexling en själfnödvändig följd. Men beslutet förutsätter också de stadganden och åtgärder, som äro att nödvändigt vilkor för dess verkställande. Huru skulle då dessa stadgandens och åtgärders beskaffenhet kunna göras beroende af bankfullmäktiges bifall? Vådan, att icke säga orimligheten här af är så uppenbar, att den icke borde kunna förbises.

40 Men äfven om dessa förhållanden, under hvilka bankfondernas vård skall åt ständerna öfverlåtas, icke vore så ovanliga undantagsförhållanden, som de i sjelfva verket äro, och det ifrågavarande stadgandet med afseende på dem vore olämpligt, måste jag anse dess lydelse vara sådan, att tvifvelaktigt är, huruvida Hans Majestät icke enligt detsamma borde utan vidare påbjudas de föreskrifter, bankfullmäktige anse vara af behofvet påkallade. Skulle dock detsamma kunna tydas så, att dylika föreskrifter kunna utfärdas endast på grund af Hans Majestäts och bankfullmäktiges samstämmiga beslut, torde äfven ett sådant stadgandes lämplighet i allmänhet kunna betvivlas, der fråga är om föreskrifter, hvilka skola gälla endast till nästa landtdag, och då kunna af ständerna gillas eller förkastas. Så vidt jag känner, hafva bankfullmäktige aldrig egt en sådan lagstiftande makt. Också innehåller Hans Majestäts nådiga proposition härom endast, att bankfullmäktige skola utöfver samma inseende öfver förvaltningen af primitiva- och hypotheksfonderna, som hittills tillkommit Senatens Ekonomie departement i allmänhet och Finans Expeditionen isynnerhet.

50 Underdånigst får jag derföre hemställa, att Hans Majestät, med ogillande af ständernas förslag i dessa delar, måtte nådigst försäkra: att

väl bankfullmäktige ega hos Hans Majestät i underdånighet föreslå de föreskrifter och åtgärder, hvilka de anse påkallade, äfvensom att Hans Majestät rörande sådane alltid vill inhemta bankfullmäktiges mening, men att Hans Majestät förbehåller sig sjelf afgörandet, ständerna likväl obetaget att vid förstinfallande landtdag åter upptaga desamma till öfverläggning och beslut.

De ändringar, ständerna förslagit i §:2., §:26. mom. 2.c. och §:28. i Förordningen den 13. April 1859, samt i §:33. i Förordningen den 9. November samma år, äro väl motiverade, men torde, lämpligast påbjudas i sammanhang med öfriga ifrågställda ändringar i hithörande författningar, till hvilka en för ändamålet nedsatt komité afgifvit förslag och i sammanhang med de förändrade stadganden för bankens förvaltning dess motsedda öppnande för silfverutvexling påkallar; hvarföre jag underdånigst föreslår, att Hans Majestät måtte nådigst härvida ständernas förslag i denna del till Senatens Ekonomie departements yttrande, då också ständernas förslag angående samma person torde af departementet tagas under pröfning.

För den händelse likväl, att Hans Majestät skulle vilja nådigst afgöra omedelbart äfven öfver dessa frågor, vågar jag fästa Hans Majestäts nådiga uppmärksamhet på olämpligheten af ett stadgande af sistomfördälda beskaffenhet. För sig är ständernas förslag i denna del, att åt samma person lån icke får utgifvas till, högre belopp, än tvåhundra tusen mark, än olämpligare derigenom, att dervid ingen skilnad göres mellan låntagarenes olika affärsställning och skilda industriens olika behof af kapital icke heller mellan lånens beskaffenhet af amorteringslån mot inteckning i jordegendom ur primitiva fonden, mot hypothek eller på kassa kreditiv eller genom diskontering i hypotheksfonden, att icke tala derom att samma person kan såsom acceptant och såsom delegare i bolag komma att deltaga i många låneoperationer, vid hvilka Bankdirektionen har svårt att hålla reda på hans andel i förbindelsen. Men öfverhufvud tillhöra föreskrifter af detta slag särskilda instruktioner för Bankdirektionen, icke lagstiftningen.

Och äfven då en föreskrift i anfördt hänseende förefinnes blott såsom instruktion, bör det icke, såsom ständerna föreslagit, tillåtas bankfullmäktige, att från desamma bevilja enskilda undantag, emedan sådant leder till godtycklighet.

331 *G. VON ALFTHAN – J. V. SNELLMAN 15. X 1864*
HUB, JVS handskriftssamling

Högädle Herr Senator.

Med dagens post afgår en hemställan om ett anslag af F<inska> m<ark> 16 000 till Kommunikationernas förbättrande i Lappmarkerna; denna hemställan föranledes af min sistförlidne sommar vidtagne resa till Enare och icke af den först efteråt inträffade missvexten; men om Senaten bifaller min ansökning, så kunde ett i och för sig nyttigt företag tillika tjena som undsättningsåtgärd, i hvilken händelse önskligt vore att fort, om möjligt p<er> telegraf, erhålla svar, ty årstiden är långt framskriden och det tar tid förrän man hinner få någonting uti gång i Lappmarkerna.

De af mig föreslagne spångläggningarne m. m. blifva som undsättning isynnerhet då nödvändiga, om kejsrerliga Senaten icke bifaller till